

КОММУНИСТИН БЕДИК АДЫ

Херээженнерниң Бүгү-тыва хуралына уткуштур

Улут Ленинниң үндөмүзү турсун, коммунисттердин партияны кижигү болуп кылып берди. Ону төлөп алышты коммунисттердин ала-арыны, ары-бүрүнү керээ. Коммунисттердин, бүгү ажалы чоннарны чогаалыч, илепейки болгон инициативаны улам кылып көтүрүшкө. СЭК-ниң XXIII съездинин төлөтүлүшү шийирлерин баз СЭК-ниң 1964 чыда болгон октябры болгон ноябры. Партияны шыгаргангай болуп ойноп турар.

Партия кижигүтүнү алын улам көтүрүшкө, коммунисттердин кижигү болгон ладиктерин талаш-баш, бүгү коммунисттердин бекке медресиди, сагыла-чүрүмүн, оонашкан ажалы херээге үлгүлөп болуп-тур. Бистин районда боттарынын күш-ажалы-биле бүгү чонуну көтүрүшкө, бүгү коммунисттердин бекке медресиди чедип алган коммунисттерин саны өскөн.

Районун албан-организация тер-леринде ажалдап турар коммунисттерин иштинде оонашкан хей-ниги ажал-херээге кызымак, боттарынын арга-дуржулазын өскөргө айтты туралар хей. Чыжа: «Торгалык» колхозтун Кара-Тал хойжу бригаданын хойжуу Даба Доржу чыл бүгүдө аки көтүрүшкө чедип ал, партия кижигүтүнү бекке алын медресиди-биле бижып түдүр чорут.

1966 чыда төртүнчү 319 хура-ганы менди камгалап алган. Бо чылым бир хойлан, 2,5 кг дүктү алымын күлөнгөн. Даба Доржунун ажал-жигини аки түнөөдиги болуп турары—мурнуна салынган согу-газын, оң харыскалган аки били-ринде. Ол чыл бүгүдө малынга чей-чир санын чекки белеткеп, өдөк-чир санын арыг-сигил ап, бүгү чүрө-ни өдөк-сегилди тургузуп келген. Най-гы үдө амыр-дыкын харааган, айт-шаргыа көп көтүрүп чораш, мал-чонугу үзүндө серини өтүтүп тайгаларга семитип ап чорут. Ол чүдө мал ажалына кызымаккай өскөн, харын хей-ниги ажалына ба-за-ла илепейкилерин бээр: рай-он болгон Торгалык кыза Со-вельнин депутаты. Сегилаларга үрүлчү кирип, өртөктү саваларын берип, ажалда четпестерин эдерини ший-пирит туржуп, бодунун арга-сүм-елерин берип турар. Оң карак кызыл күш-ажалын партия болгон чак үнө-лөп көргөн, ону Хундээдин дөмүз өрдөн-биле шайнаан.

«Коммунизмче орук» колхозта хойжу коммунист Монгуш Севибаа

ЫНАК БАШКЫЗЫ

Чөөн Саяннарның эдизде, Ми-нусинскиден дөртөн километр хи-ре черде, Нүжөбар деп улут эвес колхозчу суур бар. Мында Амыла деп даг хеминиң эринде бички бажыңчыгыш бар. Бажың чаны-ның сөөрлинде чодураа ам че-чентели берген.

— Терзэн суурунун, бажы-ңымын бо-ла сактып келир-дир мен—деп, Анна Макаровна Кали-нина чугалап олурду. Эзэн наш чылдар мурнуна каразымаар баштыг бички Ана даң бажында тура халааш, сырткынын ап алгаш, көкпө өртүп хемче маң-нап каар турган...

Анна Макаровна ам башкы апарган. Ыраны Ырбанда ол ал-ды чыл улай ажалдап турар. Бо чылым 1 «б» класс-биле ажалдап кыштаан.

— Ынчан маңаа чүгө алды бажың турган—деп, Калининна сакты-дыр, — деп, Гагаранчыг-даа туруу, ынчалза-даа...

Чансар үзүндө халеп ойноп турган бички уругларма көрүп иелеш, башкы чугалай-дыр: — Олардан чорутуу берге.

Башкының класкында чээрби амыг оолдар, уруглар бар. Олар шупту эки өрөөнич турар болгон арыг-сигил.

— Бис эки өрөөнич, үргүлчү арыг-сигил болуп умурлуг бис—деп, кончуг эки өрөөнич Ола Некрасова чугалай-дыр. — Чүгө элдегэ октябртар болгон бис.

Аларга эштери, өрөөнигениң урундиктери: Ира Петлина, Ира Сердешова, Наташа Колпакова ба-за-ла өөрүшүлүг хулуудорел, — өрөөнигени чыны доостул турар, чыл багай эвес эртин деп болуп» дээн болал бажынын ар-нымаан иескү болду. Чашчыга-штарына яны-буру ленталарыг Светлана Букина, Лора Хардина бол-гон өскө-даа уругларын харын хулуудуруу маңыг-даа сөстөн ар-тын эргип болгон.

— Мончуп, бичип өрөөнич ан-дымыс—диштерин. — Ол шышап болгалар болон база билер бис...

Анна Макаровнаның өрөөничи-лери бойдуштун каас-чаржын ма-гадап көөрүнө келчип ынактар. Төмүнүң кайгамчык чараш бойду-зунче энкурсиялашканын уруглар чорутуп туралар.

Ыраны Төмүнүң Ырбан суур-да анык башкы ынчал ажал-дап, чуртап турар. Тайга сууру аңаа терзэн чери-биле дөмөй чоок апарган.

А. ПОЧУЕВ.

АКТИВЧИ-ДАА, ХОЙ-НИИТИЧИ-ДАА

Колхозтун партия организация-ның секретарының кабинети. Херээ-женнерниң колхоз бугурулушине кижигилеиниң болгон сууруну културта амырдалыгы, уруглар ки-жигилеиниң кирген төлөттиг са-лышкынын бирден-бирээ чокка дө-режи олтур бис.

— Силерниң суурда «Эң аки кул-турат бажың дээн» чарын чоруп турар болтай, ол дугайында кону-ргадип көрүкчү, Кама Демиртемович—деп, парторган диледи.

— Мен оларны дугайында борта чугалаарымга-даа силерге тодарт-кып билимче боор, тилекчи эштерин боттары-биле чугалаашып көрүңер—диди.

Сөөлгү үндүргөн түнөөдө колхоз-чу херээжен Селди Суруч «Эң аки културат бажың дээн» шийип чорутуу кызыл тукташтын чаалап алган, оларны бажыңыга баарын сүмөлдө.

Бажыңның чанынга чедип келир-дө, оң шөвөгүн байдал илдеп-дөгөндү чарыштыр херимен, ший-фер-биле кырылаан, улут чырык-сонгаларын болгон верандамын каас-тап турган хана карыгтык сонгажы-гаштарын шөвөгүн кылган. Шынап-ла, шөвөгү, күш-ажалы кижилер мында чуртап турары дораан-на билдире бээр.

Бажыңче чөпшөрдү өзүлгүр ки-рип келдим. Ак төс дег кылдыр чү-гайлап каан, сарыг дөзүвү кылаңай-нып чыдар шалаңы, иштинде дериг-херекселерин чүрүм-чыскалгыг салган, арыг-сигил бажыңның ээле-ри элтиг-өвөлдө хулэп алдылар.

Суруч Лопсановна-биле ажал-иш-чи чугааыс-даа эгеледи.

— Бистин үе-даа магалыг-дыр. Партия болгон совет чээк кижилер-нин амырдалыгын дугайында док-таамал сагыш салып турарына ха-рын кылдыр чаа беш чыл планын-салган согуларын күчүдүр дээн бодунун бар-ла күжүнү үндүрүп турар мен. Бистер түдүт бригаданын-да ажалдап, колхозчу тараачынар-нын таарымчалыг кылдыган чуртта-ла, културта-албан чөвөгүнүн бажы-налары-биле хандыр согуларын бис. Оонашкан ажалыктың норма-зын доктаамал 120—130 уу кү-сөдирис чачыл болгон—деп, ол чугалады.

Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

— Силерниң суурда «Эң аки кул-турат бажың дээн» чарын чоруп турар болтай, ол дугайында кону-ргадип көрүкчү, Кама Демиртемович—деп, парторган диледи.

— Мен оларны дугайында борта чугалаарымга-даа силерге тодарт-кып билимче боор, тилекчи эштерин боттары-биле чугалаашып көрүңер—диди.

Сөөлгү үндүргөн түнөөдө колхоз-чу херээжен Селди Суруч «Эң аки културат бажың дээн» шийип чорутуу кызыл тукташтын чаалап алган, оларны бажыңыга баарын сүмөлдө.

Бажыңның чанынга чедип келир-дө, оң шөвөгүн байдал илдеп-дөгөндү чарыштыр херимен, ший-фер-биле кырылаан, улут чырык-сонгаларын болгон верандамын каас-тап турган хана карыгтык сонгажы-гаштарын шөвөгүн кылган. Шынап-ла, шөвөгү, күш-ажалы кижилер мында чуртап турары дораан-на билдире бээр.

Бажыңче чөпшөрдү өзүлгүр ки-рип келдим. Ак төс дег кылдыр чү-гайлап каан, сарыг дөзүвү кылаңай-нып чыдар шалаңы, иштинде дериг-херекселерин чүрүм-чыскалгыг салган, арыг-сигил бажыңның ээле-ри элтиг-өвөлдө хулэп алдылар.

Суруч Лопсановна-биле ажал-иш-чи чугааыс-даа эгеледи.

— Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

— Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

— Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

— Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

— Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

— Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

— Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

— Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

— Селди Суруч колхоз бугурулушине-ге илепейки кирип турары-биле чөвөгүлөтүр сөс уругларын нези, херээженер чөвөгүлөтүр илепейки активчи.

Суруч Лопсановнаның күш-ажал-чынын, уругларын төлөттиг ажал-чыңчыла кижилер дээн кызымаан чыгыг сөстөр-биле дөмөгүлөтүр өө-рүнүчү. Ол каа-даа черле анаа чор-бас, каныг-ла бир чүвени кылган, эде салган, шөвөгүн болгон арга-лаан турарын оң кожалары мактап өрөлдөр. Уруглары баа-ла нези дээн— күш-ажалыг инактар, оң илдегиди дуулашкылары. Суруч Лопсановнаның уругларын дөрт-тү бо өрөөдиге чыны чедипкиниң төлөткөн. Школань комсомол, пионер ажалдарына илепейки кирип келгенер.

Эш Селди херээженер чөвөгүлө-тин даалгазын өзүлгүр сууру но-гаанчымын, чаагайлашкына иле-пейки киришкен. Ол шышап Хай-раваал сөс чыл школазында ала-не комитетиниң кижигүтүн. Школань өрөөдиге-кижигиле ажалдарын

КЫСКА МЕДЭЭЛЕР

КЫРГЫЛДА ЭГЕЛЭЭН
Танды районда «Тилеэге» совхоз-тун Кара-Хаак салыры хой кыргы-лалдыгга бөтөлдөгү бо чылым аки чоруткан. Баштай 50 төлөни кыргыла. Терө бурдузун ортума-биле 5 кг амыг азы 260 кг дүктү алган.

Салдырның вогаа бригаданын кижигүтүн 360 амыг өшкүтү кыргы-лыгга илепейки киришкенер. С. Демир-оол, Т. Шагдыр, С. Чайы-маа олар баштайгы кыргылаанын мурнаачылары болганар.

О. ЕНДАН.

СЕНТЕЛМЕ ДООЗУЛГАН
Улут-Хем районун «Күш-ажал-дыг колхоз» колхозунун Эйлиг-Хем салырында кыргылаа пунктунун сентелме доозулган. Пунктунда 84 элестроаачыларын тургускан бо-лап кыргыткыган дүктү тырып дым-гыр черин баа кылган.

Колхозтун тусай эртемнигери кыргылааның рафинга кылган, ам улаас ол эгелээр, бо салырга 12 муң амыг хойну кыргылаанын чорутар болгон бо амыг доозулган соонда малчынар кайталаан үнү-тер—деп, колхоз даргаы эш В. Апо-рипенко чугалап турар.

В. МОНГУШ.

ТААГЫМЧАЛЫГ ТУРГУСКАП
«Толээ» колхозтун малчынары болгон тусай эртемнигери кыргы-лалдыгга бөтөлдөгү өрткөн чылда-анымдан аки чоруткан. Совхозтун Ады-Макалыкта топ кыргылаа пунктуну бир угда 112 хойву кыр-мыг аргаттып тургускан.

Пунктунда столоваяны кылган, кыргы-да үзүндө шылаараан мурна-чыларын илердир көртүзүп болгон хулдүлө салырмазы баа бар. Кыргы-лалдыгга эгелээр биле инда ажалдап турар ажалчынарын сөөртүрүп иле-дежурный автомашина доктаамал ажалдаар.

Б. БАГАП-ООЛ.

СЭКП ӨӨР РАЙОМУНУН СЕКРЕТАРЫ
Бай-Тайга район.

БЫСТЫН Кандидаттарыбыс

Алыгы узус шагда-ла ажитталгаш, ба-рамын көзүбөй берип. Чүгө кызыл до-зундан ам оларны кайда бар чыдарын билип боур. Удвалдык доозун баа чыт-кен.

Суур кыдымга чыгып алган турган узус чоруту тарап, аразында апар чуга-лашкына, суурже чанын эгелээрин. Васса Хлебникова эки бичи уруу Галины холуга туташ, өскөлдөрүн эдиртип ал-ган, баа бажыңчыне угалкан. Сагышта яны-буру эки, бак бодолдор хайым-ла турар. Ынаар хем кыдымда дурьялар э-сени дидналган. Олар баа узун оруну-че белеткенин, төрөн чери-биле байырамын турары ол болтай аш. Ынчалза-даа куш-тар келер чызын баа катан чачып көрө-р болтай. А мөң уругларын адыз чалып шолдон эш келер иргэ-бө—деп Васса бод-дан кээрге, боостанын бир-ле кара чү-дү чылдыккан шышап кынып келген. Бир эвес сагыш шышап чүсө болза, ол чүгү-дэ бодалына, ол-ла кылганга олурган черинге барып шышап, сөксө хандыр ыгалан-ыгалан алыр айып. Ынчалза-даа илдеме амыг-тодду бодалына, сагышка алыш, болаа чокка карак чажы төгөргө боор бе, мичаң?

Боор турар чүвөгүн ужурун орта бил-бес хеймер уруу Гали ажалымын кулаана чөп-чөдү, ховаларын дугайында боду-нун ымак ырымын ара-соора ирлор чоран.

Васса Эстафьева уруунун арымыч то-пак көргөн, эргелдип чугаалаткыган: — Ачанга дөмөйиңи аар, сөөк кымы! Ана бажың оорун кадан алган-на чүсө. Ача фашистерин согор дөң чорутуп шы-кажык. Оортан эш кээрге, баа уткуш алыр бис шиве.

Ол чугаанын соонда Гали ажалында болган чок-ла өчкөмүн калкан уткуур бис—деп айтырар апарган.

Дүзүрээниң берге чылдар эрте бер-

— Бодун-на бодон көрөм, уруун. Оор-кун дилеңи, өрөөн-дө сен. Таан дөмө кыраа эвес мен, шаам-биле дуулашкыш мей.

— Ажалдыкым калдыг деп? Дартаа колхоз даргазымга ийилжон бараал-лаан, айып. Чүгү-дэ кыл дэе, коргар хире өсөй-дир мен.

Хунуң калдыг деп чүвөң шупт-ла оң кир-түр чүсө. Дүүн каа кескен сөгөн ам коң-гүс хат дег курай берген. Чечен, сөгөн-гүс чыдым чалайыг-даа кончуг. Бүрөн хеминиң эринде сөлбөргө кара тал дозун-де олатта Гали ол хун бир дугаарында дүштөк чөм хайымдырган. Хун болгон от ичинде толугулар дер арымын ку-дуг амыг-ла турар. Фартугуңуң ээ-би-ле шала-була чоттуган-ла, кожа-ножа тип каан үш улуз баштын ааданла одун улай-улай чүшкүрүп турган. Хемге барып шупт шымын берсе дээрде сагыш четки-нес. Гали каш катан Бүрөнчө дег берген. Ынчалза-даа дилдигиң. Паптарда белет-кени каш чөмөрин көргөн, чоңтаа чак эх-

лап эвес-даа болза, өскө-даа асп-саап ажалдар эмгек-ла болтай.

— Ферма эргекчиңизге баргай-ла бис, уруум.

— Аваң шышап кызымак болууда, чү-гү-дэ кылган шыдаар турган боор сен, Гали. Баштай сүт тарттар чегре ажал-дыр сен ийин. Оң соонда кайнар чор-дурарын көрөй-де бис—деп, кайнар Коопстанин Терентьевич Чугас сүмөлдө.

Каш чыл эрткеде, Галига хунажы шөвөгүлөтүр берген.

— Интернет баа анык, бодун баа а-ныктыр сен. Кызыл ажалдап көрөм—деп, савачылар оң дөңкөңнөр.

Гали худур уйгу, чыдар чымын билбес, ораныларын бирээз турган. Кара даа бажында туруп алыр. Аш чөм-даа иш-пей, «сөөк мөң соондан чөдүп кээр сен, авай» дээн фермаже халып чоруп каар. Адаа барган, керсип лампаларын кып-сып алган, оларны чымынга инептерип туур черин аптан, чөмн салып бер-ип, инептерип эмиглерин чүй тыттып алыр. Бот-боттарыгга дөмөй кончуг, ук-саалыг куу-куу 12 инеттиң савачымын апарган Галиның ажалы хуну мичаар эгелээр турган. Анык инептерип ажал-чы арай дошкун боор эвесе, Гали, а-дыкташкан эгелээр, таптыг өрөөдө албас болууда, түрүнчү ол—деп, кожама Мария Тумакай сүмөлдө, каячар сага, кая-чаар чегере, сүт хой болурун чугалап болуп турган.

Февралда соок чымыла хөвөр. Мур-пунда сүт тырттырып турганын савырга, дымка-ла чыраалды турган: чымы бажы-н иштине апар амыг чүс-ле болтай. Ма-шканын дошкан олурарына, оң далаж кижини өсөй-дөң чүсө дег, тааламын ке-лр. Ам илдеп чүсө кайла боор, соок ол-бо чүктөн уруу-ла турар. Хой ишек саап чыгышкына салаалар мога, мстан келр. Бичи каа чымыг чегре барган кезде дээрде, сагыш четкинес. Азы маңааш кээр бе? Каймаан, азын бөзүп тоовайн саап турда, уруу чорой баарга болуп дө-бө? Шыдажыр, чачыгар алаар. Оон баш-ка хөргөк, атыз багай чүсө болганы ол.

«Вассаның хеймер кызы баа савачыл-ды кирип, ам бистин фермамыстын ажал-ды көдүрүр дээн ол-ла-дыр» — деп,

НАЙЫСЫЛАЛДЫҢ ТУДУТЛАРЫН ДУРГААР

Кайталау турун талас-биле сол-рула болза напалта салымшыны-нын эн-не ажилгыт кылдыр ажил-лаары, чаа күчүлери, чурттагы туугуларын болза өскө-дө объект-терин кыска хуузага база эн өвөөс чарыдал-биле ажилгалта ки-рерин халдырары, туугу ажилдары-нын шынарын белири болур деп 1966—1970 чыктарда СССР-ниң улус ажил-агыйын хөгжүлүрүнүн беш чыл планынын талас-биле СЭКП-ниң XXIII съездинин Ди-рективаларында тодаргай айткан.

Партиянын XXIII съездинин тө-гүтүт шийтирилери амалдарла боттандылар дээн «Кымыл туугу» туугу эргелелин туугуларын куженишкенин ажиллап, беде көр-гүзүлери чедиң ай турарлар. Эргелелин ийги участогунун туугу-жулары апрельдин бүдүрүлө пла-нын 125 күсүттө, туугу эргелелин, ында партиянын участо-тар аразында шилчин чорутуу Кы-мыл туугу болуна халар арттыр-ган. Ол участокта эштер Шаповал-ковун, Елжинин, Чайдытын бри-гадалары апрельде тус-тузунда ба-рык бүдүн чартык айнык нормазын күсүттөккөн.

Бирги участоктун туугуларын-нын кол туугу объекттин найысала-дын 187-ги кварталында 964 тур-гуну бар.

Ажылда бар улут четпестерин кол чылдаганы болза туугулар ортузунга организас болган кижиз-динге ажилын куду деңгеле тургус-канын. Ажылчынар лекция, бе-седаларын кылбайн, хурадаларын эр-тирбейн турар. Туугулар чүгө ай-да, кварталда өвөс, харын хүнде, не-деллида кылыр ажилдарын билбестер. Бригадаларын айда чеже хире ажил кылырын бригадирлер бээ билбес.

Күш-ажылдын сагыла-чуртуну куду деңгеле. Бирги кварталда участо-ктон 80 киж ажил хүнүн уапул, прогудула. Бо дээр «Кымыл туугу» туугу эргелелин болган бүтү прогудулу 40 хуузу болуу турар. Апрель 11-де, шалын алганын даартадында бригадир Чертөв, проф-завил комитетинин даргазы Шара-бов олар бөлүк ажилчылар эил-делен алган аргалап хууза.

Туугу материалдарын камнал-гын багай. Ичент, манал болган өскө-дө унелиг материалдар ажил-челерде. Красноарскен экилетен 3 улуг калбак фанельдер, хооразал анаа чыдып турар. Участоктун ажил-чын куду кол мөөнөттүгүн 187-ги кварталда куруненин дыка хей акша түнүгү материалдары сайга-рыга чок үзүлгөттүнүн чыдары канчал-даа таарышпас.

рар. Хал шадыраа, шашки, таа-лы чижектиг стол ойнары шуут чок. Бир өвөс туугуларын ортузунга партия-массалыг ажилдарын хүн-бүтү чорутуу, кижилер-биле организацыт, харылаалыг ажилдаан болза туугу планын күсүлдүр болу-рун аргалары турган. Объект ту-гун материалдары-биле хандыры-нып келген. Аргаларын четче ажил-лап, күш-ажылды чеп организастан шыдаанындан участоктун көрү-

гүчү өрткөн чылым — бо үдөгө дең-гелинде дыка куду болган.

ИЙГИ УЧАСТОКТА

Мурнакчыларын олутууда чорут-турар бо киделетин ажилчыны-ры СССР-ниң Дээди Советинге сон-гудалып хүнү — июнь 12-де чеди-рийги кварталдын үзүтүн кижиз-тир 140 мүн рубльды ажилын бү-дүренин хүлээгеш куженишкенин ажиллап турарлар.

Иччала-даа оларнын бедек бүдү-рүктүгү ажилдарына шаптык ка-лып турар четпестер база бар. Ман-за хамаарыштыр Салчак Чайдытын уаутуу турары коммунист күш-ажыл бригадасында ийди үр өвөс, май 13-те болган таварылгын кө-рөз.

Бригаданын кижигүнери масте-рок тутса дашчы, балды тутса бы-лачы, амуртаа шырпы, бетон куду-бир бекит, мергежилди кижилер болгай. Оларын материалдар-биле четче хандыра болза, бир айда 48 аал ишти чурттар 4 кат бажы-нын ийи калдын кылгы доозарлар. Майнын 13-те олар ажилга көзгө, алазын чок болган, ону 12 шакта эжкелгенде бетон ажилын чорут-ка көзгө, сай чок аларган. Хүн чартык өрткөндө, аам 2 шакта сай эжкөзгө, суг төнө берген.

Көрүң даан, бир өвөс цемент чок турган болза, айтырып бир аяан бо-луп болгай өрткө. Чүте дие ону өскө-дө обалардан эжеп турар, а эле-ани, сай, суг—бистен ирак өвөс

ышканытай. Бо дээр ажил-агый-жы өвөс чоруктун түнели-дир. Ич-чалага май 13-түн түнелин үндүрүп көзгө, 26 киж 6 кубометр туйбу салган, аам бир кижиле бир рубль-ден азын ажа ажиллап алган. Бо таварылга туугун мастери Г. Се-рининиң буруу-биле болган.

Туугу материалдарын ханды-рылазында үзүткелешкенин эш-тер Галета болган Елжинин бри-гадаларына база таварып турар. Мындиг чоруктарын ужууна, үнө-лит үе-шактын халас өрткөн тур-ары—туугуларга хомдангыг бол-бас аргажок.

КАМНАЛГА НАНДЫГЫЛ?

Москвын болган Ленинградтын мурнакчы уаутуу бүдүрүлгөринин металл, олар чүдүлү, материал-дарын камнап турган, ону күсөли-би-ле продукцияны немей бүдүрүр тала-зы-биле бүтү чуртка калбарган па-триоттук эргелелин «Кымыл туугу» туугу эргелелин коллектив бистин республикага бир дугаарын да деткөн коллективтерин бирээ.

Туугулар 30 тонна цементин, 6 тонна металл, 65 кубометр дилит материалдарын, 50 мүн кезек туугу болган туугу-монтаж ажилдарынын бот-үнесин чигетип турган, 30 мүн рубльды камнап алырын хүлээгенер. Бо чаалга херек ам үдө канчал ботталып ту-рарын дугайында айтырып ха-рым бөөр берге болуу турар: кам-налга талазы-биле сан, үчөт чок. Ха-

рым-даа туугу эргелели чүгө ап-рель айда бээни 19 мүн рубльди ажил чарыдал, карыгалыг болган илерөө.

Участоктарын бригадаларына камналга бар. Чижээ, эш Чайдытын бригаданы апрель айда 1000 кире туугу камнап алган. Иччалага кам-налга кылган дээр оларга материал-дык шалал—бөзүн сонгаралдын, туугу догуу-биле доостурга үе са-наштыр деп турары барымдаа чок бо-лугу дег. «Кымыл туугу» туугу эргелелин участоктарында өскө-дө четпестер хей.

СЭП-ниң XXIII съездинин шийтири совет улустун күрөк-соруун илгерилейишкан, оларнын мур-нуна улут болган хуудулу суртал-ганы салган. Ону чедишкенин кү-сөдире, коллектив, киж бүрүт ол сурталы хандыр билген турар ужурут. Бедек бүдүрүктүгү күш-ажылды хандыра, чүчүл-даа иж-нуна ажилды организастарын эки-ле, партия-политиктиг ажил-ды бедек кемелде тургузары эргөжөк чугула. Найысаладын туугуларын-да четпестерин чалып талас-биле хемчегерин «Кымыл туугу» ту-гун эргелелин ууртучулары ап чорутар ужурут.

«Шынны» рейд бригаданы:
О. САМБУ, туугу,
С. САНДАН, ашчы,
А. АИР,
бистин тускай көр.

Хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орден-биле болгаш „Иениң медалы“ медаль-биле шаңнаар дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун ЧАР ЛЫ

СССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун өмүсөндөк таяна-ры болза:

БАРЫН-ХЕМЧИК РАЙОН

Тос уругларын төрөөн болган кижизиктен иелерин «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Кара-Дарган Самбууттаева Сарыгаар — «Шекпэр» совхозтун ажилчыны.

Сее уругларын төрөөн болган кижизиктен иелерин «ИЕНИҢ АЛДАРЫ ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Чомбул Бидиповна Комаа — Ак-Довурак хоорайда өт-бүлө ээси.

2. Борбак-Кыс Халарбаева Монгуш — Шекпэр суурда өт-бүлө ээси.

3. Чажитпаа Сундужаповна Монгуш — Кымыл-Мажалык ортукмаш школынын техниктиг ажилда-чыны.

4. Көк Багай-ооловна Саая — Барлык суурда өт-бүлө ээси.

5. Сырга Евданаева Сарыгаар — Барлык суурда өт-бүлө ээси.

Чеди уругларын төрөөн болган кижизиктен иелерин «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Олчеймаа Матпаева Сүте — Ак-Довурак хоорайда өт-бүлө ээси.

5. Татьяна Дуктубеевна Кужет — Кымыл-Мажалык суурда өт-бүлө ээси.

6. Маарт Саалеевна Мага — «Бол-шевик» колхозтун колхозчуу.

7. Серенмаа Сидиевна Монгуш — Шекпэр суурда өт-бүлө ээси.

8. Стыгай Ангановна Монгуш — Барлык суурда өт-бүлө ээси.

9. Кырбын Кужубеевна Монгуш — «Шекпэр» совхозтун ажил-чыны.

10. Ичин-Норбу Маскыровна Оор-жак — Шекпэр суурда өт-бүлө ээси.

11. Кыстаанай Сан-ооловна Саая — Ак-Довурак хоорайда өт-бүлө ээси.

12. Дадарык Бичин-ооловна Са-рыгаар — Хонделек школында башчы.

13. Хажитпаа Бүдүновна Сары-гаар — Аянттың суурда өт-бүлө ээси.

14. Торта Союновна Херген — Ак-Довурак хоорайда өт-бүлө ээси.

15. Калдар Чымбаевна Чымба-оол — «Барлык» совхозта столовая ажилчыны.

16. Чутпаш Содунамовна Чудум — Барлык суурда өт-бүлө ээси.

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун даргазы Б. ДОЛЧАМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун секретары К. ДИНГА.

1966 чылдын май 18.

БАШТАНГЫ БАЗЫМ ЭГЕЛЭЭН

Октябрь революциянын 50 чы-лыга бараалгакан бот-тымынгар уран чүдүлүн көрүлдө-фестивальга белетке ажилдарын бистин респу-бликанын бүтү райондарында чорут-турар. Ол харылаалдыг болган хөдөөнүн бажынынын эгизин май-нын 29-та Кымылдын Гастелло ат-тын барылында ногаан театрын спонсизинга Улут-Хем райондан кел-ген бот-тымынгар уран чүдү кол-лективини кижизикчилер эгелээ.

Көрүлдө-фестиваль эртеринин Улут-Хем район оргкомитетинин даргазы эш С. Отур районуң көдө ажил-агыйында чамдык чаа чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан-чал белеткенин турарын дуга-йында диниатчынын соода, кө-жө ажилтырган. Улут-хемчилер-ини ийи шак дүргүзүлдө көрүскө концерт улуг көдүрүлүшүнүг эрткен. Районда улусту таланттар көйө-дир деп бодол концерт үенде төрүттүңү, күнөвич аалчыларын чедишкенин чугалааш, көрүлдө-фестивальга улут-хемчилерин кан

Алар-ады өшпөс чыңар

Октябрьнун 30 кылында

Чапаев — улустун маадыры

Бистия амгы үеистин магалы чагайын, аас-кежиктин дааны- биле билип алыра, чонун, Тараз чуртун эртин келген орун билип алыра эржөк чутула.

Утундубас 1919 чыл. Донун ас казактары Паричин (амгы Вол- горал) хоорайе чооктулап, кон- трреволюцияны Муруну, Чон, Урал башулежикшикни катты- жарыга чооктулап келген кончу- берге үе турган. Бичангай Кызыл Шеринин э-не кол сорулгазы ону болдурбайн, дайыннын ол башуле- жикшикни туу-туста чыла ша- вары турган. Анык совет респуб- ликын иштиги контреволюцияга, даштын интервенцияга үдүр де- мисинин фронтунун нити узуну сес мун километр чедип турган бол- за, Чон фронтун кызыгаары Уралдан Каспий талайын эрике- ринте чедир 1800 километр шөйлүп чурткан турган.

Ол үеде В. И. Чапаевтин от- ряды Заволжье, Саратов чоогунга

болгаш Урал ховуларына түлүп чурат турган. Василий Иванович Чапаев — революциянын херэнтө кызыгаар чок беринген, аажок эрес-лидими-биле чонуну сет- кил-сагыжыга утундубас турса- каалды арттырган шериг баштынчы- дарынын бирээн.

Делегетин бири дайыннын үе- инде ол онза шыктарып, дөрт геогр- престидери-биле шиматкан. 1916 чылдын сентябрыда Василий Иано- вич аары-биле балыктаткан болгаш Саратовтин шериг госпиталыне кичиттирген.

1917 чылдын сентябрь айда ол Коммунист партиянын кежигуну- ге кирген. 1917 чылдын декабрь айда Василий Иванович Чапаевти Пугачев хоорайнын 138 дугаар ча- дар шериглери болуну командирин- ге сонгу алганар. Ур болбаанда ол адындардан болгаш солдатыран дайынчы отряд түргүзүп алган.

Чапаевчилерин дайынчы орук- тары оон эгезген. 1918 чылдын ян-

варьда Чапаевтин түргүзүп алганы Кызыл гвардиясы Самарск губерни- яныга болган кулакстарын алаан- каш тура халыкшыкынын башын- кыла. 1918 чылдын май үеинде Ча- паевтин отряды 3400 чыдар бол- гаш седемелерде турган. Уралга генерал Толстиковтун командыла- ны кулакстар армизин чыла шап- кан болгаш Самар губернияныга хөдөлүп турган иштиги болгаш да- шык дайыннар-биле сегиржип алыныкшынары кылган.

Чапаевтин ат-аллары бүтү По- волжьеги дыргын тарай берген. Оя отрядына мун-мун эки-турачылар кирип эгезгенер. Чапаевтин див- изияныга латыштар, литовтар, баш- кирлер, татарлар, казактар, кыр- гыстар, кыдаттар, мадырлар, ру- мынар, поляктар, чехтер, словак- тар, австрийлер, немелер дөөн- ышкан интернационалы поляктар кирип турган. Оларын иштинде хей кижилер Совет эрге-чарыга

ады-тынын ачы-тынын бергенер.

Болчактын генералы Ханжинге ко- мандыланган тускай армия 1919 чылдын март 7-де Самар ут- ланыкшынын халлашкын кыл- ган.

Хову турлаанга берге байдал 4-кү армиянын командири М. В. Фрун- зени В. И. Чапаевке болгаш дивизия комиссары Д. А. Фурманова 25-ки дивизияны Уфа плацдармыне өк- таар кылдыр джаал бээринге че- дирген.

1918 чылда Покровск (амгы Эн- гельс) хоорайга 300 кижиге состав- ы Кызыл командиерлер бөлөтөөр тускай школа ажыттыган. Бо шө- ла болда бири шериг школын бол- гаш болгаш Кызыл Шеринин кыр- дарын бөлөтөөр халлашкын талла- дарыны болган.

Бо чүдүлү бижип олурар кижиге делегетин бири дайыннан чы- кып келдире, ону Украинанын ше- йи кижилер Совет эрге-чарыга

Адаа өөренип тура, 1918 чылда Коммунист партиянын кежигуну- ге кирген, а ийи ай эртекке ук- тоданык комиссары болу берген.

1919 чылдын мартта фронтта айдалык берген турарынын ур- зу-биле 70 командиерин дарып оостуруп үйдүргөн бис. Оларын 30-ны Чапаевтин дивизияныга, а 40-ну Гайны демир дег дивизияны- га кирген.

Бо берге үеде В. И. Ленин-Завол- жьеги коммунистерге дайын- нары дүргөн базарыне уланган чагааны чурткан. Бөлүк курсанты- ларым-биле кады Чапаевтин 25 ду- гаар дивизияныне чурткан мен.

Василий Иванович бистин, чаа комиссарларын немелеринге аажок өөрөн болгаш түр даштанылга соонда часпас алдарынын шы- лгаар мен дээн.

Чапаевке чаа комиссарларын ху- ладип берген, бодум өске шериг кезэнтө албан эрттирер дашталып чурткан мен. Адаа баргаш, В. И. Чапаевтин дивизияныга хамаржыр В. И. Ленин аттыг 210 дугаар тус- кай бригаданы комиссарыга то- муйлаткан мен. М. И. Фрунзенин ко- мандылааны. Муруну чүк бөлүк 5 дугаар армия-биле кады дайыннар- га үдүр Бугуруслаан хоорайе үг- лүт шаваар халлашкынын кылгаш, май 4-те тилгелерин чедип алган.

Колчактарын шериглеринин ара- ыныга үймөкчөр үкүп, генерал Хан- жин халлашкынын дугайында би- жигилген Колчакке чуртуканы, 41 бөлүк 46 дугаар полктар бүдүн ар- тиллерия батареянын холга алгаш,

кызылдарын таллазында келгени диниле берген.

Чапаевчилер майда колчакчылар- биле демисиди үргүлчүлөп турган. Чапаевчилерин чер болганга-ла ху- ндуп турган.

Ийи хун тулчушкуну туне- линде, июнь айын 6-да, чапаевчи- лер Уфа хоорайын хостанканар. Бо улуг тулчушкуннар дээш Василий Иванович Чапаев дайынчы Кызыл тул ордон-биле шаянаткан.

Уфаны хостананын соонда ча- паевчилер чогуур дыштанылга үегиенер. Бичалла-даа дыштанылга үр үргүлчүлөзөн. Олар актарга бу- зээлген Уралск дээш демисежип кириккенер. Чапаевтин дивизия- нын халлашкынын намыздар дээш, дайыннар 150 километр хире шө- лүт эрдиккенер. Ол хундире хат- мурдуу чүктөн халып турган, а бис сонгу таладан эргентен кургак бо- лу таварты чурат орган бис. Дай- ыннар суглар үнүп чыдар черлерин урөп каапкан, а дэиш дээрге — 40 градус...

Чапаевчилер июль 11-де дайын- нарын блокадын каза тургадан, Уралскке халлап кириккенер. Хоорай камгалакчылары оларын маин-биле үкүп ап, Чапаевти хол кырынга өстөп турганар. Улустун мадыры Чапаевти кезе мөнгөзө сактып чоратунар дээш, аалар урууларын хол бажынга казурп турганар.

Генерал Толстиковтун армиязы муруну чүккө Каспийге аткаарлап- кан, а чапаевчилер ону сүргөш чо- рутканар.

Бичалла-даа Уралдын ол өртөп ховуларына 25-ки дивизиянын бай- залы баксырапкан турган. Ол берге тулчушкуннарин үеинде М. В. Фрунзе 25-ки дивизияны комисса- ры Д. А. Фурмановту кыйгыртты бер- ген.

Василий Иванович Чапаев инай бээр бажып турган:

— Байырыл, Митяй! Хей-ле ка- дыг-бергелери көрүп келдиси, чарлыры хомуданчыг-дыр — дээн.

Бодуну туртушту-биле, хууза сагыла-чурмуну-биле комиссар Д. А. Фурманов чүгте дивизияны шериглеринге эвес, Чапаевке база үлөтөр-тижиктиг турган.

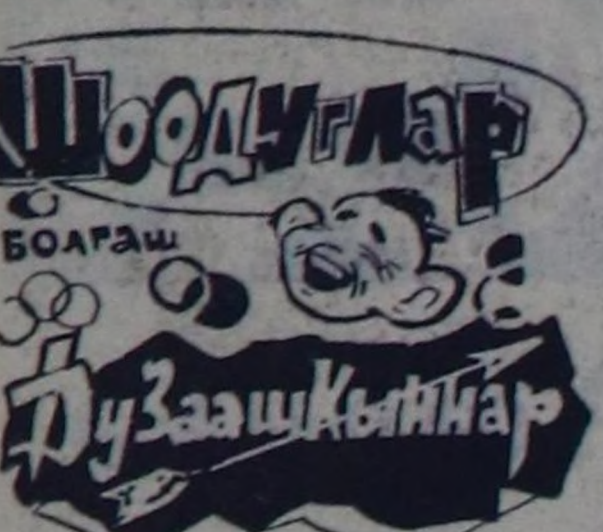
Василий Иванович Чапаевтин ая- генинин сонда Дмитрий Андреевич Фурманов бодуну «Чапаев» деп но- музда он дугайын мынчаар бижип турган:

«Она талантылыг, күүчүд, бөү- лүт орус улустун полководтуу, бо- дуну сөөлгү тыныктыга чедир чонга, партияга, революцияга бер- динген кижиге...

Он-он чыдар эртер. Чаа үенин кижиге чонун херээ дээш өгтө- нерин ырлардан дыкнап, тоожу чу- гаалардан, номнардан көмүп, оларын төдөөгө мөтөгөр Улустун мадыры — Василий Иванович Ча- паевтин эрес-мадырлыг чоруту, өвүр-хеври кезе мөнгөзө чонга ар- татканар.

В. ВЕРШИНИН,

25-ки Чапаев дивизиянын 210-ку оялагай адыгы бригаданын ко- миссары чораз. 1918 чылдан бээр партия кежигуту.

С. САРЫГ-ООЛ.

КАЖАН КӨӨРҮЛ?

(БАШТАКТАНЫГ ДЭТ)

Часкы харнык шыгы хөвээр, Сарыг чечек шымырагашы, Хамык шынаа, хову шаттар Хаажыланчп карак өөртүр.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

Морзук биле дилги (БАСНЯ)

Кара черинч көгүп сөккөп Калчан Морзук бир-ле эртен Нем черге пжээн казып, Ийини кылым хөзлөн турда, Дилги келген, хөөрөжид деп Дилги кылган джигир чүе.

Морзук турган, бодол чокка Болгай-ла деп чонхөөрөшкен. — Күжүр акым, ат-ла бодум, Хуваннил меп-не билийн, Каткы холдуг болур болгай, Бады нжээн кыштар бис бе?

— Бичангай-ла. Чүгө мөшө Билал шымын сөгөп бер аа? Харамкы кижик дунуш нэрге, Халып чорук барбас сен бе? Чүү дээрин ол эртим акым, Чүрээним саз өргүккө меп...

Басилыг моралинга Базы шымын сөзү мындыг: Морзук биле Дилги ийи Бодамыже чарым берген. Мовтуш ДОРЖУ.

Морзук биле дилги (БАСНЯ)

Кара черинч көгүп сөккөп Калчан Морзук бир-ле эртен Нем черге пжээн казып, Ийини кылым хөзлөн турда, Дилги келген, хөөрөжид деп Дилги кылган джигир чүе.

Морзук турган, бодол чокка Болгай-ла деп чонхөөрөшкен. — Күжүр акым, ат-ла бодум, Хуваннил меп-не билийн, Каткы холдуг болур болгай, Бады нжээн кыштар бис бе?

— Бичангай-ла. Чүгө мөшө Билал шымын сөгөп бер аа? Харамкы кижик дунуш нэрге, Халып чорук барбас сен бе? Чүү дээрин ол эртим акым, Чүрээним саз өргүккө меп...

Басилыг моралинга Базы шымын сөзү мындыг: Морзук биле Дилги ийи Бодамыже чарым берген. Мовтуш ДОРЖУ.

Морзук биле дилги (БАСНЯ)

Кара черинч көгүп сөккөп Калчан Морзук бир-ле эртен Нем черге пжээн казып, Ийини кылым хөзлөн турда, Дилги келген, хөөрөжид деп Дилги кылган джигир чүе.

Морзук турган, бодол чокка Болгай-ла деп чонхөөрөшкен. — Күжүр акым, ат-ла бодум, Хуваннил меп-не билийн, Каткы холдуг болур болгай, Бады нжээн кыштар бис бе?

— Бичангай-ла. Чүгө мөшө Билал шымын сөгөп бер аа? Харамкы кижик дунуш нэрге, Халып чорук барбас сен бе? Чүү дээрин ол эртим акым, Чүрээним саз өргүккө меп...

Басилыг моралинга Базы шымын сөзү мындыг: Морзук биле Дилги ийи Бодамыже чарым берген. Мовтуш ДОРЖУ.

Морзук биле дилги (БАСНЯ)

Кара черинч көгүп сөккөп Калчан Морзук бир-ле эртен Нем черге пжээн казып, Ийини кылым хөзлөн турда, Дилги келген, хөөрөжид деп Дилги кылган джигир чүе.

Морзук турган, бодол чокка Болгай-ла деп чонхөөрөшкен. — Күжүр акым, ат-ла бодум, Хуваннил меп-не билийн, Каткы холдуг болур болгай, Бады нжээн кыштар бис бе?

— Бичангай-ла. Чүгө мөшө Билал шымын сөгөп бер аа? Харамкы кижик дунуш нэрге, Халып чорук барбас сен бе? Чүү дээрин ол эртим акым, Чүрээним саз өргүккө меп...

Басилыг моралинга Базы шымын сөзү мындыг: Морзук биле Дилги ийи Бодамыже чарым берген. Мовтуш ДОРЖУ.

Морзук биле дилги (БАСНЯ)

Кара черинч көгүп сөккөп Калчан Морзук бир-ле эртен Нем черге пжээн казып, Ийини кылым хөзлөн турда, Дилги келген, хөөрөжид деп Дилги кылган джигир чүе.

Морзук турган, бодол чокка Болгай-ла деп чонхөөрөшкен. — Күжүр акым, ат-ла бодум, Хуваннил меп-не билийн, Каткы холдуг болур болгай, Бады нжээн кыштар бис бе?

— Бичангай-ла. Чүгө мөшө Билал шымын сөгөп бер аа? Харамкы кижик дунуш нэрге, Халып чорук барбас сен бе? Чүү дээрин ол эртим акым, Чүрээним саз өргүккө меп...

Басилыг моралинга Базы шымын сөзү мындыг: Морзук биле Дилги ийи Бодамыже чарым берген. Мовтуш ДОРЖУ.

Морзук биле дилги (БАСНЯ)

Кара черинч көгүп сөккөп Калчан Морзук бир-ле эртен Нем черге пжээн казып, Ийини кылым хөзлөн турда, Дилги келген, хөөрөжид деп Дилги кылган джигир чүе.

Морзук турган, бодол чокка Болгай-ла деп чонхөөрөшкен. — Күжүр акым, ат-ла бодум, Хуваннил меп-не билийн, Каткы холдуг болур болгай, Бады нжээн кыштар бис бе?

— Бичангай-ла. Чүгө мөшө Билал шымын сөгөп бер аа? Харамкы кижик дунуш нэрге, Халып чорук барбас сен бе? Чүү дээрин ол эртим акым, Чүрээним саз өргүккө меп...

Басилыг моралинга Базы шымын сөзү мындыг: Морзук биле Дилги ийи Бодамыже чарым берген. Мовтуш ДОРЖУ.

Морзук биле дилги (БАСНЯ)

Кара черинч көгүп сөккөп Калчан Морзук бир-ле эртен Нем черге пжээн казып, Ийини кылым хөзлөн турда, Дилги келген, хөөрөжид деп Дилги кылган джигир чүе.

Морзук турган, бодол чокка Болгай-ла деп чонхөөрөшкен. — Күжүр акым, ат-ла бодум, Хуваннил меп-не билийн, Каткы холдуг болур болгай, Бады нжээн кыштар бис бе?

— Бичангай-ла. Чүгө мөшө Билал шымын сөгөп бер аа? Харамкы кижик дунуш нэрге, Халып чорук барбас сен бе? Чүү дээрин ол эртим акым, Чүрээним саз өргүккө меп...

ИЙИГИ БЫРААЖЫ

Эрик төрүп турлагыж бээр — Экимер бооп, күзүн бармы: Савазыр, ажажылар, Сагышка-ла чебер дөдөдө!

БИРГИ БЫРААЖЫ Карыш четкен ара кадып, Кандон чыдар ачыктарын Каш-даа чыла ийи көргөш, Кайлап чорук кижиге-дир мек!

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Чаага чыл боор чадавас дээш Чажын каалтар дидимер хөй, Укмей баарга актылап каар Ур-даа болбас амыр дөдөдө!

БИРГИ БЫРААЖЫ Нэге безин кыдыг шөлдү, Өргөнгө дег ара каапкан: Тараа сөөртүр оруктарга Дажыланчп кече бээр-дир.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Шугучулап туру сен бе? Чүү дүгү-дүр, каттыжар мен. Чүгө төккөн урзасын, Чүс-чүс тикка чыда боор-де!

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи. Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

ИЙИГИ БЫРААЖЫ Колхоз, сөөкхө дараалары, Ховуларда командиерлер, Агрономнар мида шунту Академик—эргетемелер.

БИРГИ БЫРААЖЫ Харам, херик кижик мек бе? Кайлап хамкас чүвөм бар ийи.

Чайын, күзүн хөвчөк ийден Чыгыс өңүсө шөлдөр-ле хөй.

Тыппазы чок тывызыкпай

(ШОДУГ ЧУГАА)

Оол шөйлүп туруп берген. Оол дома- нын төнерин манааш, эргелекшип мөйүз артында-ла улап үе берген.

— Оло өшүк кандыг дилер сен? Дүргөн чугалап көрөм, агбайм! — деп, достулейн айттырган.

— Шыдап-дектен көрүңер, дар- ыг! Оон башка хуу өшүкүңер ат- болур боор!

— Чүү болду? Мана оло өшүкүңер кычкырап—диген, эргелекшип Ош- чүкөк түп-тура халлап.

— Дүгө, дүгүрөңүг, хавак ба- рында кара тал арамда... — деп, оол бала-ла шөйлүп туруп алган.

— Кайда-чүдөсүн чор сен! Кан- чап барым-тыр? Дүргөн, сөгө! — Араан, мида өөдөңүп калган чыдыр.

— Аажок чөккүр, сүткүр өшүкүң- не болгай — диген, эргелекшип кезек кады харыга берген турган. — Кел- би-кебишпаан домантканас, канчап барган көчүгү төл сен?

«Мон-биле ам мича дыка чугаа- лажып турар болза, араан өшүкүң- ат боор-тур» кылдыр бодолдуп, дегит- ле үнүп чурттарын далажы берген.

— Мен ам доран эмчп барым эк- кедейн. Сен ол өшүкүң карактап туруп кор, дом. Келтеп чажын- ын бээр мен — дээш, айтаныпкантын хан минай-ла болган.

Эргелекшип Ошчүкөк суурга айттын сыр кара маны-биле барып чеккен. Келээр хойжулар аагы баар деп турган мал эмчмен эрежип тур- ган, чалып ачкыган.

Кара кайгымын чүгө! Эргелекшип чуртуп олурга көрөсө, оло өшүкүң- да дүгө-лаа чок, турду кырып, оштал турган. Ошкуну туртуган арал боорда дүжүр ойландып алган, эмчиге шынчидип көргөн. Көңүсө

Оол шөйлүп туруп берген. Оол дома- нын төнерин манааш, эргелекшип мөйүз артында-ла улап үе берген.

— Оло өшүк кандыг дилер сен? Дүргөн чугалап көрөм, агбайм! — деп, достулейн айттырган.

— Шыдап-дектен көрүңер, дар- ыг! Оон башка хуу өшүкүңер ат- болур боор!

— Чүү болду? Мана оло өшүкүңер кычкырап—диген, эргелекшип Ош- чүкөк түп-тура халлап.

— Дүгө, дүгүрөңүг, хавак ба- рында кара тал арамда... — деп, оол бала-ла шөйлүп туруп алган.

— Кайда-чүдөсүн чор